

CHROMATIEK

Alteraties

Behalve laddereigen tonen kunnen in een toonsoort ook tonen worden gebruikt die niet bij de betreffende toonsoort horen. Dit zijn *alteraties*. Deze worden bereikt door laddereigen tonen met een halve toon te verlagen of te verhogen (*chromatiek*). De twee belangrijkste doelen van alteraties zijn:

- a. Het nadrukkelijker bereiken van laddereigen tonen:
concentrische alteraties. Zie de paragrafen 1 t/m 8 en 10 hierna.
- b. Het verlaten van de toonsoort (moduleren):
excentrische alteraties. Zie paragraaf 9, blz. 88.

1 – De tussendominant

Dit is een gealtereerd akkoord dat als dominant dient voor het erop volgende laddereigen akkoord.

We onderscheiden twee modellen:

- a. V - I
- b. V - VI

Daarnaast besteden we nog aandacht aan verminderde akkoorden als tussendominanten.

a. Tussendominanten volgens V - I

Een laddereigen akkoord dat geen tonica is kan toch tijdelijk als tonica worden opgevat. Het kan dan worden bereikt via de V, gerekend vanaf dat akkoord.

Voorbeeld: De vijfde trap in C is G7. De vijfde trap van G is weer D7. In de toonsoort C majeur is D7 dus de tussendominant voor de vijfde trap, G. Je noteert een tussendominant met het trap-nummer tussen haakjes, gevolgd door zijn bestemming. In dit geval dus (V)_{voor}V.

	D7	G7	C	C	
C:	(V) _{voor} V	V	I	I	

NB: de (V)_{voor}V wordt ook wel de wisseldominant genoemd.

Toepassingen:

De turnaround

| B \flat Δ | **Gm7** | Cm7 F7 ||

kan worden:

| B \flat Δ | **G7 \flat 9** | Cm7 F7 ||

Navolgend een stemvoeringsvoorbeeld:

(B \flat): I (V)voorII II V

B \flat Δ G7 \flat 9 Cm7 F7

Ook meer tussendominanten achter elkaar zijn mogelijk:

| B \flat Δ | **G7 \flat 9** | C7 | F7 ||

B \flat : | I | (V)voorII *) | (V)voorV | V ||

Navolgend weer een stemvoeringsvoorbeeld:

(B \flat): I (V)voorII (V)voorV V

B \flat Δ G7 \flat 9 C7 F7

Bridge Rhythm-schema, maat 17 t/m 24:

| D7 | D7 | G7 | G7 | C7 | C7 | F7 | F7 ||

B \flat : | (V)voorVI *) | (V)voorII *) | (V)voorV | V ||

*) de te verwachten diatonische akkoordtrappen worden hier vervangen door een nieuwe tussendominant

b. Tussendominanten volgens V-VI

In de praktijk komen we de volgende progressies tegen:

- *Voorbeeld 1:*

(b.v. in ‚Someday my prince will come‘ [Churchill], ‚On the sunny side of the street‘ [McHugh] en ‚On a slow boat to China‘ [Loesser])

‚Someday my prince will come‘ (Churchill), maat 1 t/m 3:

B \flat Δ	D7 \flat 9	E \flat Δ	etc.
B \flat : I	(V)voorVI IV		

De harmonische analyse wordt afgeleid uit het al besproken bedrieglijke slot van de vijfde naar de zesde i.p.v. de eerste trap dat je in mineur stukken vaak tegenkomt. Dit dient ons vervolgens als model.

Stel dat deze progressie in de toonsoort G mineur i.p.v. B \flat majeur staat. Dan is volgens ons model D7 \flat 9 de vijfde trap (van Gm) en wordt bedrieglijk opgelost naar de zesde trap (E \flat Δ):

B \flat Δ	D7 \flat 9	E \flat Δ	etc.
Gm: III	V	VI	

Wat er gebeurt is echter het volgende: dit stukje staat in toonsoort B \flat . Vervolgens wordt D7 \flat 9 de tussendominant voor de zesde trap (Gm), die niet verschijnt, en volgens een ‚V - VI beweging‘ oplost naar E \flat Δ (vierde trap).

Deze verklaring steunt op de goede stemvoering die te krijgen is als een dominant oplost naar een majeur septiemakkoord waarvan de grondtoon een kleine secunde hoger ligt.

Deze stemvoering van de ‚V - VI beweging‘ zal vaak erg lijken op die van de ‚V - I beweging‘:

D7 \flat 9	Gm 7	D7 \flat 9	E \flat Δ
--------------	------	--------------	--------------------

The musical notation shows a four-measure progression in B \flat major. The first measure is D7 \flat 9, the second is Gm 7, the third is D7 \flat 9, and the fourth is E \flat Δ . The notation shows the treble and bass clefs with chord symbols and their constituent notes.

• *Voorbeeld 2:*

(b.v. in ‚I remember you‘ [Schertzing] of ‚Meditation‘ [Jobim], maat 1 t/m 3):

	FΔ	Bø E7 ^{b9}	FΔ	etc.
F:	I	(II - V) _{vIII}	I	

Deze progressie zou je vanuit toonsoort A mineur kunnen bekijken en voorts ons model kunnen toepassen. Wat je dan krijgt is het volgende: FΔ is de zesde trap, Bø - E7^{b9} wordt de subdominant/dominant voor de eerste trap (Am) en lost bedrieglijk op terug naar de zesde trap.

	FΔ	Bø E7 ^{b9}	FΔ	etc.
Am:	VI	II V	VI	

Ook hier is de ‚werkelijkheid‘ anders: we zitten in de toonsoort F majeur. Bø - E7^{b9} is de tussensubdominant/tussendominant voor de derde trap (Am), die niet verschijnt en ook volgens een (verstopte) ‚(II) - V - VI beweging‘ oplost terug naar FΔ (eerste trap).

Nogmaals een stemvoeringsvoorbeeld:

	Bø	E7 ^{b9}	Am 7		Bø	E7 ^{b9}	FΔ
--	----	------------------	------	--	----	------------------	----